



Υπόβαθρο γεωπολιτικής επικαιρότητας

Του δρ. ΠΑΝΤΕΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ*

Μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ο γεωπολιτικός στρατηγικός στόχος των ΗΠΑ παρέμεινε αμετάβλητος. Η διατήρηση της παγκόσμιας ηγεμονίας. Όλες οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ, μετά το 1991, έχουν συνεχώς το βλέμμα στραμμένο σε αυτόν τον κορυφαίο στόχο. Τον προσαρμόζουν περιοδικά στα νέα τεχνολογικά δεδομένα και στις παγκόσμιες εξελίξεις, αδιαφορώντας για το υψηλό κόστος.

Η Ρωσική Ομοσπονδία, μετά την ίδρυσή της, στις 12 Δεκεμβρίου 1991, προσπάθησε να μαζέψει τα συντρίμια που αποκάλυψε η κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, κάνοντας δυναμικές στρατιωτικές επεμβάσεις σε χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης. Στην αρχή η Τσετσενία, η Αμπχαζία και αργότερα, το 2000, η Γεωργία και η Οσετία υπήρξαν οι πρώτοι στόχοι των επεμβάσεών της. Στη συνέχεια, η Ρωσία του καθιερωμένου πλέον ισχυρού ηγέτη της Βλαντιμίρ Πούτιν αρχίζει να κάνει τολμηρότερα γεωπολιτικά βήματα. Από στρατηγική σκοπιμότητα ή από εξαναγκασμό, αφού το ΝΑΤΟ άρχισε να επεκτείνεται ασφυκτικά προς την επικράτεια της.

Η ένοπλη διαμάχη Αζερμπαϊτζάν - Αρμενίας το 2011, η προσάρτηση της Κριμαίας το 2014, οι αναταραχές στο Καζακστάν στις αρχές του 2022 και ο συνεχιζόμενος πόλεμος στην Ουκρανία είναι οι περιoxές όπου η Ρωσία συνέχισε να παίζει δυναμικά τον νέο γεωπολιτικό ρόλο της.

Επιπλέον, έξω από την επικράτεια της πρώην Σοβιετικής Ένωσης, η Ρωσία έκανε πράξη τις νέες στρατηγικές προθέσεις της. Τόσο στη Μέση Ανατολή - Αραβική Ανοιξη, Συρία, Λιβύη, Τουρκία, Ιράν - μετά το 2011, όπου οι ΗΠΑ είχαν ξεκινήσει από την αρχή της προεδρίας Ομπάμα, το 2009, να δημιουργούν γεωπολιτικά κενά, όσο και σε στρατηγικής σημασίας χώρες στην υποσαχάρια Αφρική.

Η Κίνα, στα χρόνια του Ψυχρού Πολέμου των δύο πυρηνικών υπερδυνάμεων, παρακολουθούσε εξ αποστάσεως τις εξελίξεις, δίνοντας έμφαση στην οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη της. Οι επιτυχίες της ήταν συνεχείς, εντυπωσιακές και χωρίς τυμπανοκρουσίες. Συγχρόνως, με νηφαλιότητα και χωρίς αιχμές, το Πεκίνο σε όλα τα διεθνή φόρουμ αποκτούσε ηγετική θέση στη μεγάλη ομάδα των χωρών του πρώην Κινήματος των Ανεξαρτητών - των περίπου 120 χωρών που σήμερα απαρτίζουν τον Παγκόσμιο Νότο.

Μετά το 2010, η Κίνα άρχισε να προσαρμόζεται στη νέα γεωπολιτική πραγματικότητα, αντιδρώντας σταδιακά στην αυξανόμενη επιθετικότητα των ΗΠΑ και ενισχύοντας στρατηγικά την πολεμική της ικανότητα. Στη συνέχεια,

όταν άρχισαν να καλάνε οι μεταψυχροπολεμικές αρχικά καλές σχέσεις ανάμεσα στις ΗΠΑ και στη Ρωσία, κυρίως μετά τα πρώτα δύο φιλωρωσικά - ή μάλλον φιλοπουτινικά - χρόνια της προεδρίας Τραμπ (2017-2018), άρχισε να καλάει και το κλίμα ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην Κίνα.

Η μία πυρηνική δύναμη της Ευρώπης, η Μεγάλη Βρετανία, μετά την απόφασή της το 2016 να αποχωρήσει από την Ε.Ε., εκδηλώνει σαφέστατα την ταύτιση της με τις ΗΠΑ στην παγκόσμια γεωπολιτική σφαίρα.

Αντιθέτως η άλλη, η πυρηνική Γαλλία, άρχισε υπό την προεδρία Μακρόν να επιδεικνύει τις γεωπολιτικές προθέσεις και δυνατότητές της, προσκαλώντας τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες στη δημιουργία μιας ενιαίας και αυτόνομης στρατηγικής στον χώρο της άμυνας και ασφάλειας. Έννοείται και στον σχεδιασμό ενιαίας εξωτερικής πολιτικής. Αυτό το εγχείρημα της Γαλλίας θεωρήθηκε από πολλούς, αντικειμενικά ή σκόπιμα, ουτοπικό. Υποστηρίχθηκε πως είναι εξωπραγματικό να προσδοκά κανείς ότι η οικονομικά κραταιά Γερμανία θα αποδεχθεί έναν δεύτερο γεωπολιτικό ρόλο δίπλα στην πυρηνική Γαλλία. Η Ιστορία σήμερα δικαιώνει αυτή την εκτίμηση.

Σε αυτό το ευμετάβλητο γεωπολιτικό πλαίσιο, ο πόλεμος στην Ουκρανία, δηλαδή η βίαιη αντιπαράθεση της αμερικανικής Δύσης (ΗΠΑ/ΝΑΤΟ) με τη Ρωσία γίνεται ο καταλύτης στην πορεία της ανθρωπότητας προς μια αναδυόμενη νέα γεωπολιτική ισορροπία ισχύος. Εξωθεί τη Ρωσία προς την πλευρά της Κίνας και νομιμοτελεσιακά στη δημιουργία του νέου παγκόσμιου διπόλου ΗΠΑ - Κίνας.

Η αιματηρή ανάφλεξη του Παλαιστινιακού στο Ισραήλ, τον Οκτώβριο του 2023, προσθέτει μία επιπλέον γεωπολιτική πρόκληση βίαιης επιτάχυνσης των εξελίξεων προς τη δημιουργία αυτού του νέου διπόλου. Μετά την άμεση εμπλοκή των ΗΠΑ και Μεγάλης Βρετανίας στην πολεμική διένεξη, θα είναι καθοριστική για τις σχετικές εξελίξεις η ενδεχόμενη άμεση στρατιωτική ανάμιξη του Ιράν και, κυρίως, της Κίνας. Φαίνεται, όμως, πως τόσο η Τεχεράνη όσο και το Πεκίνο προσπαθούν με κάθε τρόπο να κρατούν απόσταση ασφαλείας από τις εξελίξεις.

Ωστόσο, η νέα ισορροπία ισχύος, ακόμη και όταν επιτευχθεί, δεν θα παύσει να βασίζεται στην κυρίαρχη και σήμερα απειλή κατά της ανθρωπότητας. Στον παραλογισμό της πυρηνικής αποτροπής. Στον ολέθριο κίνδυνο του τελευταίου ανθρώπινου λάθους.

* Ο δρ. Παντελής Οικονόμου είναι πρώην επιβουλευτής του Διεθνούς Οργανισμού Ατομικής Ενέργειας (ΙΑΕΑ) και επιστημονικός συνεργάτης του ΕΛΙΑΜΕΠ.